

HRVATSKI MARIOLOŠKI INSTITUT PRI KATOLIČKOM BOGOSLOVNOM FAKULTETU

PET GODINA POSTOJANJA I RADA

Dr Adalbert Rebić

OSNUTAK I CILJEVI

HMI (= Hrvatski mariološki institut) osnovan je prije pet godina. Misao da se u Hrvatskoj osnuje *mariološko društvo*, ili neko slično tijelo kakva već niz godina postoje i djeluju u drugim katoličkim narodima, rodila se tijekom rada VI. međunarodnog mariološkog kongresa koji se održao u Zagrebu od 6. do 12. kolovoza 1971. godine. Predsjednik PAMI (= Pontificia Academia Mariana Internationalis), sada već pokojni dr Karlo *Balić* predložio je Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, kao najvišoj katoličkoj znanstveno-teološkoj ustanovi u Hrvatskoj, da ostvari tu zamisao. Fakultetsko je vijeće, na svojoj trećoj redovnoj sjednici od 6. 12. 1971, tu zamisao i prihvatilo. Dekan Fakulteta pozvao je sve visoke bogoslovne škole da zainteresirane teologe i povjesničare pošalju na inicijativni sastanak, koji je bio održan na Fakultetu 15. 12. 1971. pod predsjedanjem dekana dra Vjekoslava *Bajsića*. Sastanku su prisustvovali i pater Karlo *Balić* i pater Pavao *Melada* iz Rima. Na sastanku su dogovoreni opći obrisi budućeg *Hrvatskog mariološkog društva* te izabran Inicijativni odbor koji je izradio nacrt Pravila. Dne 9. 3. 1974. godine u Zagrebu je održan osnivački sabor. Sabor je prihvatio Pravila te u skladu s njima izabrao privremeno Vijeće. Za predsjednika je izabran dr Karlo *Balić*, za prvog potpredsjednika dr Adalbert *Rebić*, a za drugog potpredsjednika dr Rudolf *Brajčić*. Pravila je 20. 5. 1974. odobrilo Vijeće KBF, a Veliki kancelar ih je potom potvrdio. Poslije smrti o. Karla *Balića* god. 1976. predsjednikom HMI postaje dr A. *Rebić*.

HMI djeluje u okviru KBF u Zagrebu kao jedna od njegovih djelatnosti u smislu Statuta Fakulteta (usp. Statut Katoličkog bogoslovnog fakulteta, čl. 2, 3, 107 i 108). Svrha mu je dvostruka. *Prvo*: promicati i ostvarivati znanstveno proučavanje povijesno-kritičkih i spekulativno-teoloških problema o Bogorodici unutar otajstva Krista i Crkve u smjeru koji je zacrtao Drugi vatikanski sabor u dogmatskoj konstituciji *Lumen gentium*. Dakako, u tom proučavanju HMI treba posebno voditi računa o prošlosti i sadašnjosti katoličke Crkve i kršćanske vjere među Hrvatima. *Drugo*: HMI treba promicati autentično štovanje Bogorodice.

posebno u našim krajevima. Pri tom će stalno imati pred očima i ekumensku dimenziju marijanske teologije, posebno u odnosu prema istočnom pravoslavlju. Svoju svrhu HMI postiže na slijedeći način: 1. priređivanjem znanstvenih skupova, susreta i simpozija s područja mariologije; 2. nastojanjem da sve što je na tom području ostvareno u drugim katoličkim i kršćanskim narodima bude dostupno svim zainteresiranim na našem tlu; 3. poduzimanjem da vredniji radovi s područja mariologije u nas, ostvareni bilo kroz povijest bilo u sadašnjici, postanu dostupni svjetskoj katoličkoj javnosti; 4. objelodanjivanjem radova sa svojih zborova, simpozija i kongresa u obliku odgovarajućih zbornika bar svake treće godine.

HMI je dosad kroz pet godina svojeg opstojanja marljivo radio na ostvarivanju svojih ciljeva. Dva je puta priredio hrvatsku sekciju unutar međunarodnih marioloških kongresa, i to na VII. mariološkom kongresu u Rimu godine 1975. i na VIII. mariološkom kongresu u Zaragozi 1979. godine, te jedan samostalni kongres, Prvi hrvatski mariološki kongres u Splitu 1976. godine. Godine 1978. objelodanio je u suizdanju s KS u Zagrebu *Zbornik radova* s Prvog hrvatskog mariološkog kongresa u Splitu kao 1. svezak Radova Instituta. U tisku je *Zbornik radova* hrvatske sekcije na međunarodnom mariološkom kongresu u Rimu 1975. i u Zaragozi 1979. godine. Ovo je za razdoblje od pet godina postojanja sigurno znak njegove plodne djelatnosti.

DOSADAŠNJA OSTVARENJA

Već godinu dana nakon osnutka HMI nastupa svojim radom u okviru hrvatske sekcije na VII. međunarodnom mariološkom kongresu u Rimu od 13. do 15. svibnja 1975. godine. Radu hrvatske sekcije predsjedavao je dr Adalbert *Rebić*, prvi potpredsjednik HMI, a tajnik je bio dr Rudolf *Brajčić*, drugi potpredsjednik HMI. Dr Adalbert *Rebić* na svečanom je otvaranju pozdravio sudionike i istakao zadatke i ciljeve novoosnovanog HMI. Sudionici su s pažnjom pratili rad hrvatske sekcije i bili veoma zadovoljni radom. Svečanom otvaranju prisustvovali su i kard. Franjo *Šeper* i msgr Franjo *Kuharić*, zagrebački nadbiskup, kao domaćin prethodnog mariološko-marijanskog kongresa održanog u Zagrebu 1971. godine.

Na kongresu u Rimu 1975. godine bila su održana slijedeća predavanja: 1. dr Rudolf *Brajčić* – Elementi mariologije kod Petra Abelarda i današnji teološki lik Marije; 2. Ivan *Ostojić* – Kult Bogorodice kod benediktinaca u Hrvatskoj od XII. do XV. stoljeća; 3. Predrag *Belić* – Štovanje Bogorodice u glagolitičkim homilijama iz južne Hrvatske u XIV. i XV. stoljeću; 4. Miho *Demović* – Kult Majke Božje u hrvatskoj glazbenoj umjetnosti od XII. do XVI. stoljeća; 5. Milan *Mikulić* – Pastirsko pismo USA biskupa: „Evo ti majke, ženo vjere” – zrcalo pobožnosti američkih katolika prema Gospi; 6. Edo *Peričić* – Štovanje Marije u Hrvatskoj prema diplomatskim izvorima od XII. do XVI. stoljeća; 7. Vladimir *Zagorac* – Štovanje Blažene Djevice Marije u zagrebačkoj Crkvi na temelju liturgijskih rukopisa od XII. do XVI. stoljeća; 8. Franjo *Šanjek* – Štovanje Blažene Djevice Marije kod bosanskih „kršćana” u srednjem vijeku; 9. Josip Leonard *Tandarić*

– Štovanje Bogorodice u hrvatsko-glagoljskim liturgijskim kodeksima; 10. Dominik *Biškup* – Pobožnost prema Mariji kod hrvatskih dominikanaca od XIII. do XV. stoljeća; 11. Branko *Krilić* – Kult Bogorodice u Bosni i Hercegovini od XII. do XV. stoljeća; 12. Vlado *Merčep* – Utjecaj Blažene Djevice Marije na posvećenje duša prema nauci sv. Bernardina Sijenskog. Od naših je predavača Josip *Tandarić* nastupio i na plenarnoj sjednici i tako sve sudionike upoznao s našom hrvatskom glagoljskom literaturom. A od drugih su narodnosti u našoj sekciji sudjelovala dva Poljaka, i to Julijan *Wojtkowski* koji je govorio o Duhu Svetom u marijanskoj pobožnosti Poljaka i Pavao *Kosiak* koji je govorio o štovanju BDM u Czestochowi. Obojica su govorili latinski.

R. *Brajčić* iznio je neke mariološke elemente iz Abelardovih govora i himana. Za Abelarda je temelj štovanja Marije njezino bogomajčinstvo i punina milosti. Abelardov lik Marije bliz je suvremenim kristološkim, soteriološkim i pneumatološkim gibanjima.

I. *Ostojić* govorio je o kultu Bogorodice kod benediktinaca. Na području tadašnje Hrvatske bila su 22 muška i 8 ženskih benediktinskih samostana. Samostani su bili posvećivani Gospi. Marijanska se pobožnost očitovala u gradnji oltara, u slikama i kipovima, na misnom ruhu, u kodeksima i na pečatima. Benediktinci su osnivali i bratovštine pod imenom BDM.

M. *Demović* analizirao je promicanje kulta BDM kroz glazbenu umjetnost. Vrlo je važan prinos glazbe, crkvenih skazanja i duhovnog folkloru štovanju BDM. Za širenje štovanja BDM osobito su važni brojni liturgijsko-glazbeni kodeksi. Mnogo je toga u Hrvatskoj tada bilo izvorno, kao npr. zagrebački obred. I prva poznata hrvatska višeglasna skladba nastala je u službi kulta BDM.

M. *Mikulić* prikazao je pobožnost američkih katolika prema BDM. Analizirao je pismo američkih biskupa o autentičnom štovanju BDM.

E. *Peričić* opisao je štovanje BDM u Hrvatskoj na temelju diplomatskih izvora. U obzir uzima brojne samostane, povelje, pjesme. Marija je štovana kao Velika Gospa, bezgrešno začeta Djevica, Kraljica neba i zemlje, zagovornica, utočište grešnika, posrednica milosti, Pomoćnica kršćana.

V. *Zagorac* govorio je o marijanskoj pobožnosti u zagrebačkoj Crkvi analizirajući liturgijske rukopise od XII. do XV. stoljeća.

F. *Šanjek* obradio je štovanje Bogorodice kod bugarskih bogumila, kod talijanskih patarena i bosanskih „kristijana”. Kod bosanskih „kristijana” nalazimo tragove štovanja Bogorodice (slavili su blagdane kao Navještenje, Rođenje i Uznesenje Marijino). Mnogi bosansko-kristijanski spomenici spominju ime Marije prečiste.

J. *Tandarić* govorio je o štovanju Bogorodice u staroslavenskoj liturgiji. U hrvatskim glagoljskim kodeksima nalazimo sve ono što je značajno za rimski obred u tom razdoblju.

P. *Krilić* u svom referatu ustanovljuje da je tursko gospodstvo uništilo većinu Gospinih crkava. No, vjeru i pobožnost prema Mariji u narodu čuvali su i sačuvali oci franjevci. Do dolaska Turaka mnogo se hodočastilo u Bogorodičina svetišta u Rami, Srebrenici, Olovu, Lipnici, Zvorniku i Fojnici. Najraširenija svetkovina bila je Velika Gospa.

M. *Biškup* prikazao je štovanje Marije u dominikanskom redu. Svoju pobožnost prema Mariji dominikanci su očitovali posebnim pobožnostima kao i uzimanjem drugog redovničkog imena gotovo uvijek „Marija”. Gradili su crkve i samostane u čast Bogorodice. I same provincije dominikanaca često nose Marijino ime. Tako se npr. hrvatska provincija zvala „Provincia croatica Annuntiationis beatae Mariae Virginis”. U narodu su širili molitvu svete krunice, kao učinkovito sredstvo pučke pobožnosti prema Mariji.

Nakon predavanja prisutni su – a redovito ih je bilo tridesetak – i dalje raspravljali i time doprinijeli boljem poznavanju štovanja BDM u hrvatskoj povijesti.

Taj prvi nastup HMI na kongresu kakav je međunarodni mariološki kongres bio je doista velik zakorak u budućnost plodnog rada Instituta. Brigu oko organizacije i provedbu organizacije vodio je dr Adalbert Rebić.

PRVI HRVATSKI MARIOLOŠKI KONGRES ODRŽAN U SPLITU 9. i 10. RUJNA 1976.

Prvi hrvatski mariološki kongres održan u Splitu godine 1976. bio je prvi nastup HMI pred hrvatskom javnošću. Bio je to zapravo simpozij u okviru završnih svečanosti proslave trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata i tisućobljetnice Gospina svetišta kraljice Jelene u Solinu. Tema kongresa (*Štovanje Bogorodice u Hrvata*) bila je doista prikladna za ovakav prvi nastup. Ona je pokazala kojim smjerom želi ići HMI u svom budućem radu. Predavači su razradili temu štovanja Bogorodice u Hrvata kroz 25 predavanja. Predavači su bili velikim dijelom sami članovi HMI, ali i ostali stručnjaci s područja crkvene povijesti, umjetnosti i glazbe. Domaćin simpozijuma bio je splitsko-makarski nadbiskup msgr dr Frane *Franić*. Rad simpozijuma odvijao se u tri vida: povijesnom, teološkom i pastoralnom. Simpozijum je trajao svega dva dana, ali je unutar tih dvaju dana bilo mnogo izrečeno i o mnogome raspravljano. Svi su radovi simpozijuma u Splitu objelodanjeni u posebnom *Zborniku radova HMI* (u suizdanju s KS, Zagreb) kao prvi svezak radova HMI. U okviru kongresa odnosno simpozijuma održan je i okrugli stol s temom *Marijina svetišta u Hrvata – žarišta pobožnosti i duhovne obnove*. U radu je sudjelovalo oko 180 sudionika, mahom svećenika, ali i prilično redovnica i laika.

Ako samo letimice pogledamo naslove predavanja sabranih u *Zborniku radova Bogorodica u hrvatskom narodu* (Zagreb 1978), uvjerit ćemo se koje se bogatstvo krije u održavanju tog simpozijuma. Rad je započeo predavanjem dra Adalberta *Rebića* (Mariološke prouke u Hrvata), u kojem su prikazana hrvatska mariološka ostvarenja u djelima i člancima od davnine do danas. Dr T. *Šagi-Bunić* (Marijino posredništvo u misli S. Bakšića) obradio je teologiju S. Bakšića o Marijinom posredništvu. Dinko *Aračić* (Uloga K. Balića u izradi VIII. poglavlja LG) prikazao je ulogu K. Balića na II. vatikanskom saboru i to posebno u izradi VIII. poglavlja LG, u kojem je obrađeno otajstvo Bogorodice unutar otajstva Krista i Crkve. J. *Šetka* (Hrvatska marijanska terminologija) prikazao je bogatstvo hrvatskog

izrazoslovlja u označivanju Marijinih otajstava, blagdana i samoga Marijina imena. Ratko *Perić* (Marijino materinstvo i majčinstvo Crkve) obradio je veoma važan aspekt mariologije – njezino materinstvo i majčinstvo Crkve. M. *Zovkić* (Marija u Stadlerovim pastirskim poslanicama) iznio je Stadlerovu nauku o Mariji u njegovim poslanicama. L. *Oreč* (Marija u pučkoj pobožnosti katolika BiH) pokazao je kakvo mjesto ima Marija u pobožnosti bosansko-hercegovačkog naroda. A. *Katalinić* (Dinamičko-ritmički uspon hrvatskog marijanskog kulta) prikazao je dinamičko-ritmički uspon hrvatskog marijanskog kulta. Ovo nije bilo održano kao predavanje, nego je po želji autorovoj samo ušlo u Zbornik. M. *Oršolić* (Štovanje Marije kod bosansko-hercegovačkih muslimana) ukazao je na mnoge zajedničke elemente u pobožnosti katolika i muslimana u Bosni i Hercegovini, što se kroz povijest najviše izražavalo upravo u štovanju Bogorodice. J. *Soldo* (Marijanski kult u hrvatskoj historiografiji) dao je povijesni presjek hrvatske bibliografije o Mariji. Uspio je iznijeti sve što se kroz hrvatsku povijest napisalo o Mariji. H. G. *Jurišić* (Problematika hrvatske mariološko-marijanske bibliografije) ukazao je na neke poteškoće u sakupljanju hrvatske marijanske bibliografije i na putove kojima bi trebalo ići u budućnosti. E. *Peričić* (Hrvatsko kršćanstvo u doba kraljice Jelene) pokazao je u svome predavanju kako hrvatsko kršćanstvo počinje i nastavlja se s Marijom, te kako je za vrijeme kraljice Jelene obnova naroda bila sprovedena pod zaštitom nebeske Kraljice. To se izražavalo u podizanju brojnih crkava u njenu čast kao i u stavljanju njezina lika na zastavu. V. *Zagorac* (Štovanje BDM u zagrebačkoj Crkvi na temelju liturgijskih rukopisa od XII. do XVI. st.) pokazao je kako se odvijalo štovanje BDM u zagrebačkoj biskupiji, i to u vremenu od XII. do XVI. st., što je očigledno ostavilo duboke tragove sve do danas, kad vjernici zagrebačke nadbiskupije još uvijek gaje duboku pobožnost prema Bogorodici. N. M. *Roščić* (Štovanje Bogorodice u Hrvatskoj provinciji franjevaca konventualaca od XIII. do XX. stoljeća) prikazao je štovanje Bogorodice u hrvatskoj provinciji franjevaca konventualaca od XIII. do XX. stoljeća i time ukazao na bitne elemente, djela i ljude koji ulaze u povijest hrvatske mariologije. K. *Jurišić* (Kapelice na području makarske biskupije i štovanje BDM) govorio je o kapelicama na području makarske biskupije. One imaju veliko *religiozno* značenje. Potekle su odozdo, od pojedinaca i njihovih najdubljih uvjerenja. Oko 65% kapelica posvećeno je BDM. Dakle, u pučkoj pobožnosti Marija ima prednost pred svim ostalim svecima. Tu je pučka teološka logika sasvim u skladu s katoličkom dogmatikom o kultu BDM. Ž. *Bezić* (Bogorodica u hrvatskom narodu) iznio je sadašnje stanje u pogledu štovanja Bogorodice u našem narodu kao i neke pastoralne imperitive. K. *Kosor* (Marija u stihovima Marka Marulića) prikazao je Marulićevu problematiku u nauci o Mariji kao Majci Božjoj. Posebno se zadržao na trima glavnim tajnama iz njezina života: na njezinom božanskom materinstvu, na njezinu sudjelovanju u muci i smrti Kristovoj i na njezinu uznesenju dušom i tijelom na nebo. Marulić je posjedovao duboku vjeru i čvrsto pouzdanje u Mariju. B. *Duda* (Proštenište Marija Bistrica – pokušaj teoloških prosudbi) analizirao je proštenište Marija Bistrica pod teološkim vidom. Iznio je sve što se zbiva oko tog prošteništa, o kojem pjesnik pjeva: „Dušo duše hrvatske, Isusova mati/ /Zvijezdo naših stradanja, ne prestani sjati!“ Ukazao je

na činjenicu da se središnje i najveće bistričko proštenje održava o Božjem Licu (blagdan Preobraženja) što ukazuje na to da je Krist, to Božje Lice, središte bistričke duhovnosti. Duda je istakao i intenzivnu eklezijalnost, crkvenost bistričkog prošteništa. Na Bistrici se sastaje „Ecclesia peregrinans – Crkva u hodu, Crkva na putu”. K tomu je dodao veoma važan pomirbeni ili ispovjedni vid hodočašća, te, konačno, euhološki odnosno molitveni vid bistričkih proštenjara. Na Bistrici se njeguje i zajednička i pojedinačna molitva. A svi se ti vidovi usredotočuju u euharistiji koja je središte duhovnog života bistričkih proštenjara. J. Radić (Nazivi bilja na čast BDM kod hrvatskog puka) iznio je sve hrvatske nazive bilja koji nose u sebi spomen na Bogorodicu. J. Antolović (Hodočasništvo – pučka pobožnost) govorio je općenito o hodočasničkom fenomenu i ukazao na to kako hodočašće može postati odlična škola vjerskog života. M. Leščan (Štovanje Marije u Zborniku *Cithara octochorda*) analizirao je najljepše Marijine pjesme zabilježene u *Cithari Octochordi* (XVIII. st.), koje predstavljaju veliko duhovno bogatstvo naše hrvatske kulturne baštine. M. Kirigin (Čime su nove liturgijske knjige obogatile Marijin kult?) pokazao je kako je obnovljena liturgija i kvantitativno i kvalitativno obogatila kult Blažene Djevice. A. Škobalj (Ime Marijino u toponimiji otoka Šolte) obradio je nekoliko marijanskih naziva u jednom naselju na otoku Šolti, koje nosi ime *Stomorska* što dolazi od *Santa Maria*. S. Bezić (Katalogizacija i kategorizacija hrvatskih Marijinih svetišta) kategorizirao je sva naša hrvatska marijanska svetišta, iznio podrijetlo i sadržaj pobožnosti koja se na pojedinom svetištu obavlja. M. Manduc (Mt 1,1–25) iznio je i obradio prevodilačke poteškoće i njihovo teološko značenje s obzirom na tekst Mt 1,1–25.

U okviru Mariološkog kongresa u Splitu bio je priredjen i okrugli stol s temom *Marijina svetišta u Hrvata – žarišta pobožnosti i duhovne obnove*. Okrugli stol vodio je dr Anton Benvin, a na njemu bijahu okupljeni predstavnici svih naših znamenitijih Gospinih svetišta. Neka su svetišta imala i svoje vlastite teologe: prošteništa Mariju Bistricu kao teolog zastupao je dr Bonaventura Duda, koji je teološki izvrsno obradio značenje bistričkog svetišta, a Gospino svetište na Trsatu predstavljao je dr Emanuel Hoško.

Svi sudionici Kongresa zajednički su slavili euharistiju pri kojoj je dr Bonaventura Duda održao homiliju o Mariji vjernici: *Blažena ti što povjerova!*

Svi radovi s Prvog hrvatskog mariološkog kongresa objavljeni su u Zborniku *Bogorodica u hrvatskom narodu* (Zagreb 1978.).

HMI SA SVOJOM HRVATSKOM SEKCIJOM NA VIII. MEĐUNARODNOM MARIOLOŠKOM KONGRESU U ZARAGOZI OD 3. DO 9. LISTOPADA 1979.

HMI organizirao je i održao u okviru VIII. međunarodnog mariološkog kongresa u Zaragozi (Španjolska) hrvatsku sekciju s temom *Štovanje i nauka Bogorodice u XVI. stoljeću u Hrvata*. Kongres je trajao od 3. do 9. listopada 1979. godine. Hrvatskoj je sekciji predsjedavao dr Adalbert Rebić, predsjednik HMI, a tajnik je bio dr Predrag Belić, tajnik HMI. Na sekciji su bila održana 23 pred-

vanja. Prisutnih je bilo oko 25 sudionika. Rad se odvijao u prijedodnevni sati-
ma i to kroz četiri dana. Održana su slijedeća predavanja: Dr Edo *Peričić* (Što-
vanje Bogorodice u Hrvatskoj u XVI. stoljeću na temelju svetišta i diplomatskih
izvora) dao je izvrsno uvodno predavanje za sav simpozijski rad naše sekcije.
Pokazao je povijesnu i kulturnu situaciju hrvatskog naroda u XVI. stoljeću u ko-
jem Turci sve više i sve dublje provaljuju u Hrvatsku. Ipak i u toj situaciji hrvat-
ski narod štuje Bogorodicu: u njenu čast gradi svetišta, slavi njezine blagdane,
hodočasti u njezine crkvice.

Poslije tog predavanja slijedila su predavanja koja su obradila glagoljsku lite-
raturu, beletrističku literaturu, pučku literaturu i duhovno-pobožnu literaturu.
Dr Biserka *Grabar* (Hrvatski glagoljski marijanski apokrifi u XVI. st.) obradila
je marijanske apokriife: *Transitus Mariae*, *Protoevangelium Jacobi*, *Apocalypsis*
Deigenetricis koja se u slavenskoj literaturi pojavljuje kao *Hodanje Bogorodice*
po mukama. Iz lijepe hrvatske književnosti bila su tri predavanja. Dr Augustin
Akrap (Hrvatska lijepa književnost u XVI. st. o Mariji) obradio je poglavito
hrvatske humaniste J. Šižgorića, A. L. Crijevića, J. Bunića i D. Zoranića. Prof.
Gabrijel *Jurišić* (Hrvatski latinisti XVI. st. o Mariji) obradio je uglavnom samo
Marka Marulića. Marko Marulić je bio veoma pobožan pa je i njegova marijan-
ska poezija prožeta dubokom vjerom i pobožnošću. Predavač se zaustavio na
njegovim pjesmama *De Christi Conceptione*, *De Christi passione*, *De Dominae*
Nostrae exaltatione, *Ad Mariam Virginem*, *De confugiendo ad Virginem Mariam*
i drugima. Marulić je preveo i mnoge marijanske latinske himne na hrvatski jezik.
Mo dr Miho *Demović* (Marija u renesansnoj baroknoj dubrovačkoj književnosti)
obradio je prekrasne marijanske pjesme nekih dubrovačkih pjesnika iz XVI.
stoljeća kao što su Mavro Vetranović, Džore Držić (poznata pjesma *Salve Regi-*
na), Šiško Menčetić (čija je marijanska pobožnost bila veoma kristocentrična).
Dubrovački su pjesnici uzvisivali Marijino majčinstvo, bezgrešno začecje, djevi-
čanstvo. Štovali su je kao zaštitnicu kršćana i utočište grešnika. Dr Nikica *Ko-*
lumbić (Marijanski dijaloški plačevi u staroj hrvatskoj književnosti) obradio je
Gospine plačeve. Najstariji je rukopis *Gospina* plača iz godine 1553. Dr Ante
Katalinić (Marija u duhovnoj izobrazbi hrvatskih redovnica u djelima Bartola
Gradića i Petra Lucića) obradio je djela Bartola Gradića i Petra Lucića. Ta su
dvojica pisala nabožna djela za redovnice koje nisu mogle čitati djela napisana
na latinskom jeziku ili na nekom drugom stranom jeziku. Gradić je bio bene-
diktinac pa zato i teološki više izobražen i sistematičan. Lucić je bio laik. Redov-
nice su crple iz njihovih djela hranu za svoj marijanski duhovni život.

Tri su predavanja bila posvećena našim teolozima. Prof. Bernardin *Filinić*
(Toma Illyricus o Marijinu bezgrešnom začecju) obradio je mariologiju Tome
Illyricusa, i to poglavito njegovo naučavanje o bezgrešnom začecju Marije. Dr Fer-
dinand *Čavar* (Nauka o uznesenju BDM kod Jurja Dragišića) obradio je Dragi-
šićevu nauku o Marijinu uznesenju. Dragišić je mnogo pisao o Mariji, i to u svo-
jim djelima *Libellus de assumptione Virginis Dei Matris* i *Theoremata de excel-*
lentiis et dignitatibus Virginis Matris. Dragišić je svoju mariologiju temeljio na
Marijinu majčinstvu i bezgrešnom začecju te je zaključio da je ona tijelom i du-

šom na nebo uznesena. Dr Marijan *Biskup* (Hrvatski dominikanci XVI. st. o Mariji) obradio je poglavito Klementa Ranjina i Alberta Gliričića i njihovu nauku o Mariji.

Dr Marija *Brida* (Navigium BMV B. Benkovića, Lyon XVI. stoljeće) obrađuje djelo Benedikta Benkovića, franjevca, naslovljeno Navigium BMV u kojemu je Benković iznio načela za duhovni život svećenika. To djelo je zapravo priručnik za korizmena razmatranja. Mnogo raspravlja o Mariji kao posrednici u otkupiteljskom djelu. Služi se pri tom slikom Marije kao lade. Dr Josip *Tandarić* (Hrvatski marijanski oficiji u XVI. stoljeću) obradio je tri kodeksa Oficija BDM napisana za laike. Šesnaesto je stoljeće bilo zlatno stoljeće takvih oficija. Kodeksi su pisani glagoljicom, ćirilicom i latinicom, na štokavskom, kajkavskom i čakavskom narječju. Dr Antun *Benvin* (Glagoljski oficij BDM Šimuna Kozičića) obradio je glagoljski oficij koji je tiskao modruški biskup Šimun Kozičić godine 1530. u Rijeci. Djelo je veoma važno i za mariologiju i za hrvatski jezik. Dr Emanuel *Hoško* (Prerogative BDM u molitveniku Raj duše Nikole Dešića). Molitvenik Raj duše otkriven je nedavno. Vjerojatno je služio Katarini, ženi Nikole Zrinskog. Molitvenik sadrži ozbiljnu biblijsku pobožnost. Molitvenik obiluje naslovima BDM (119 marijanskih naslova).

Dr Adalbert *Rebić* (Najvažniji mariološki biblijski tekstovi u hrvatskim protestantskim prijevodima Svetog pisma) iznio je najvažnija mariološka mjesta Svetog pisma, poglavito Novoga zavjeta na temelju najvažnijih protestantskih prijevoda Svetog pisma na hrvatski jezik (Antun Dalmatin i Stipe Konzul Istranin). Pokazao je da su protestantski prijevodi točni gdje god prevode nešto u vezi s Marijom, dapače odaju stanovito poštovanje prema Bogorodici. Dr Josip *Turčinović* (Marija u Postilama Vramčevim) iznio je Vramčevu nauku o Mariji na temelju njegovih postila. Vramca su neki smatrali protestantom, s nepravom. On u svojim djelima ima sasvim katoličku nauku o Mariji. Dr Predrag *Belić* (Marija u prvim evangeličkim i katoličkim katekizmima Hrvata i Slovenaca) obradio je gotovo sve katekizme na koje je naišao u svojem istraživanju. Našao ih je 49. Poredao ih je po kronološkom rasporedu i iznio njihove glavne elemente. Mnogi su ti katekizmi prijevodi Lutherovih, Melancktonovih i Vlačićevih katekizama. Usporedio je nauku o Mariji u protestantskim katekizmima s naukom o Mariji u katoličkim katekizmima.

Nekoliko je predavanja bilo posvećeno štovanju Marije u umjetnosti, kiparstvu i slikarstvu. Dr Branko *Fučić* (Katedralna crkva BDM u Osoru) prikazao je netom restauriranu crkvicu BDM u Osoru. Svoje izlaganje popratio je dijapozitivima. Katedrala je bila tzv. gemina—crkva, crkva blizanka. Svoje porijeklo crkva ima u V. i VI. stoljeću. Dr Josip *Soldo* (Pojavljivanje novih marijanskih ikonografskih tipova) prikazao je na temelju dijapozitiva nove naglaske u hrvatskom slikarstvu XVI. stoljeća s obzirom na Mariju. Hrvatski su slikari u mnogočemu bili neovisni i autohtoni. Rado slikaju otajstvo bezgrešnog začeća, sv. ružarij, Pieta itd. Dr Anđela *Horvat* (Slika Bogorodice u Međimurju iz godine 1522) iznijela je povijest i sadržaj slike Bogorodice iz Međimurja. Antun *Škobalj* (Petar Hektorović o Mariji i neobični prikaz Žene i Zmaja u postinjačkoj Dragovoj špilji iznad Murvice na otoku Braču) iznio je nauku Petra Hektorovića o Mariji (bezgrešno začeće!)

i prikazao dijapozitive reljefa Zmaja i Žene iz Apokalipse u pustinjačkoj špilji na otoku Braču, te iz toga izveo mariologiju.

Dr Ante *Sekulić* (Marija u bačkoj povijesti tijekom XVI. st) iznio je povijest štovanja Marije kod Šokaca i Bunjevaca.

Dr Predrag *Belić*, tajnik, dva puta je izvjestio plenum o radu hrvatske sekcije. Sudionici Mariološkog kongresa u Zaragozi bili su zadivljeni radom i rezultatima naše sekcije.

Na XV. međunarodnom marijanskom kongresu u Zaragozi (9.–12. listopada 1979. godine) održali su Hrvati samo jednu sjednicu i to pod predsjedavanjem msgr Franje *Kuharića* sa sljedećim programom. Gđa Helen *Borić* (Marija i uloga žene u suvremenoj Crkvi) govorila je o Mariji općenito, a posebno o ulozi žene u suvremenom svijetu. Dr Bonaventura *Duda* (Nauka o Mariji i štovanje Marije u govorima i homilijama i angelusima Pape Ivana Pavla II) iznio je mariologiju i mario-duliju pape Ivana Pavla II. i to na temelju njegovih govora, homilija i angelusa. Predavanje je obogatilo prisutne. Dr Šime *Samac* (Kako predstaviti Marijin misterij u suvremenoj katekizaciji) govorio je o poteškoćama govora o Mariji u suvremenoj katekizaciji. Dao je neke upute o predavljanju Marijinog misterija mladima u katekizaciji. Dr Vjenceslav *Glibotić* (uloga tiska u prikazivanju Marijina otajstva) govorio je o tisku i ulozi koju tisak ima s obzirom na štovanje i nauku o Mariji. Ta je uloga velika. Srećko *Bezić* (Pastoralna obnova Crkve i pučka pobožnost prema Mariji) govorio je o pastoralnoj obnovi Crkve danas i o pučkoj pobožnosti prema Mariji. Msgr Franjo *Kuharić* (Marija i obveza kršćana prema siromasima) iznio je na temelju Svetog pisma biblijsku nauku o siromasima i o našem odnosu prema siromasima. Pokazao je da ima raznih vrsta siromaha te kako im treba prići i pomoći. Prikazao je kakvu je ulogu prema siromasima imala i još uvijek Marija. Na toj sjednici bilo je oko 750 hrvatskih hodočasnika i stotinjak španjolaca. O radu hrvatske sekcije izvjesio je plenum dr Adalbert *Rebić*.

Iz iznesenog se vidi da je hrvatski program u Zaragozi bio bogat. Taj je program, kao uostalom i sav rad HMI kroz ovih pet godina, pokazao kako je naša hrvatska kulturna baština bogata s obzirom na Mariju. Trebamo je samo marljivo i pomno istraživati i na njoj se nadahnjivati za sadašnjost i budućnost.